

Коваль І.О.

студентка,

Науковий керівник: Шуст Н.Б.

доктор соціологічних наук, професор,

Навчально-науковий юридичний інститут

Національного авіаційного університету

ОСОБЛИВОСТІ ДОГОВОРІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Інститут права інтелектуальної власності є одним з найважливіших інститутів цивільно-правової науки. Охороняючи духовні цінності нашого народу, він створює правові підстави регулювання суспільних відносин, які виникають у процесі творчої та науково-технічної діяльності людей.

Особливість прав інтелектуальної власності обумовила необхідність окремого правового регулювання договірних відносин у сфері інтелектуальної власності, чому і присвячені положення гл. 75 «Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності» та гл. 76 «Комерційна концесія» Цивільного Кодексу України (далі – ЦК України). На спеціальному рівні договірні відносини у сфері інтелектуальної власності регулюються Господарським кодексом України та законами, що закріплюють особливості охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності, зокрема, закони України «Про авторське право та суміжні права», «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» та ін.

У ЦК України серед договорів у сфері інтелектуальної власності виокремлено групу договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності – це група договорів у сфері інтелектуальної власності, спрямованих на набуття, зміну або припинення майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності [1].

Відповідно до ст. 1107 ЦК України розпорядження майновими правами інтелектуальної власності може здійснюватися на підставі *таких договорів*:

- 1) ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- 2) ліцензійний договір;
- 3) договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- 4) договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності;
- 5) інший договір щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Згідно ст. 1108 ЦК України особа, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензіар), може надати іншій особі (ліцензіату) письмове повноваження, яке надає їй право на використання цього об'єкта в певній обмеженій сфері (ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності).

За ліцензійним договором одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензію) на умовах, визначених за взаємною згодою сторін з урахуванням вимог цього Кодексу та іншого закону (ст. 1109 ЦК України).

За договором про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності одна сторона (творець – письменник, художник тощо) зобов'язується створити об'єкт права інтелектуальної власності відповідно до вимог другої сторони (замовника) та в установленій строк (ст. 1112 ЦК України).

За договором про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності одна сторона (особа, що має виключні майнові права) передає другій стороні частково або у повному складі ці права відповідно до закону та на визначених договором умовах (ст. 1113 ЦК України) [2].

Невичерпний перелік зазначених договорів зумовлений неможливістю законодавчого врегулювання всіх договірних відносин у сфері інтелектуальної власності.

Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності є двосторонніми (правами та обов'язками наділені обидві сторони договору: суб'єкт права інтелектуальної власності та особа, яка виявляє бажання використовувати об'єкти авторського чи патентного права); консенсуальними (договір вважається укладеним з моменту досягнення згоди за всіма істотними умовами); відплатним (обов'язку однієї сторони вчинити певні дії відповідає обов'язок іншої сторони).

Істотними умовами договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності є: предмет (об'єкт права інтелектуальної власності, права щодо використання якого передаються за договором; конкретні права, що передаються; способи використання зазначеного об'єкта тощо), ціна (плата за використання об'єкта права інтелектуальної власності) та строк (період у часі, протягом якого діє договір). Крім того, за власним бажанням сторони можуть включити у договір й інші умови, без досягнення згоди за якими договір не буде вважатись укладеним.

Своєрідною особливістю договорів у сфері інтелектуальної діяльності є те, що об'єктами права інтелектуальної власності є нематеріалізовані результати цієї діяльності. Усі ці результати можуть бути матеріалізовані, втілені в будь-який матеріальний носій, але об'єктом права інтелектуальної власності є тільки певний нематеріальний результат інтелектуальної діяльності.

Форма договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності є письмовою. У разі недодержання письмової форми дані договори є нікчемними. Проте законом можуть встановлюватись випадки, в яких договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності можуть укладатися усно (ч. 2 ст. 1107 ЦК України) [3].

Договори в сфері інтелектуальної власності мають укладатися тільки дієздатними особами, в установленій законом формі, предметом їхнього регулювання мають бути майнові відносини, які ґрунтуються на законній основі.

Однак, сфера інтелектуальної власності є порівняно молодою в Україні і має свої недоліки в силу того, що тільки розвивається та намагається піднятися до світових стандартів. Хочеться звернути у вагу на деякі недоліки у системі договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Деякі науковці доводять недосконалість договорів між роботодавцем і творцем про визначення порядку обчислення, строків та виплати винагороди за створення і (або) використання об'єктів промислової власності та обґрунтовується їх нерівність. Роботодавець має значні переваги перед творцем. У зв'язку з цим постає питання про використання науково-технічних досягнень, які правом інтелектуальної власності не охороняються з тих чи інших причин. За чинним законодавством такі досягнення можуть використовуватися будь-ким і без дозволу їх творця. Наведена позиція законодавця видається недоцільною.

Є підстави вважати зовсім не врегульованими в нормативному порядку або врегульованими на неналежному рівні договірні відносини на здійснення виконання і взагалі об'єктів суміжних прав. Недостатньо врегульовані майнові відносини у сфері телебачення і радіомовлення, аудіовізуального виробництва тощо.

Аналіз договірних відносин у сфері інтелектуальної діяльності й інтелектуальної власності в Україні виявив істотну невідповідність цього регулювання нормам чинного законодавства. Перешкодою для такого відхилення від вимог закону могли б стати примірні (зразкові) договори.

Деякі майнові відносини у сфері промислової власності взагалі не врегульовані договорами або врегульовані на недостатньому науково-теоретичному рівні: договори на здійснення патентного пошуку та патентної інформації і взагалі договори на створення об'єктів промислової власності. Зазначеним договорам ЦК присвятив лише одну статтю [4].

Договори у сфері інтелектуальної діяльності мають відповідати загальним цивільно-правовим вимогам до договорів. Передусім договором визнається угода двох або більше осіб, яка спрямована на виникнення, зміну чи припинення правовідносин між ними. волевиявлення обох сторін. Майже всі майнові відносини в умовах ринкової економіки опосередковуються саме договором і відносини в сфері інтелектуальної власності не виключення. Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності мають низку специфічних ознак порівняно з іншими видами договорів, що потребує належної уваги. На даному етапі розвитку нашої держави потрібно подолати проблеми, що склалися у договірних відносинах в даній сфері. Найголовніший фактор, що не дає рушити цим проблемам з місця-недосконале законодавство, де мало приділяється уваги саме договірним відносинам. Тож, на нашу думку удосконалення нормативно-правової бази є нагальним для подальшого розвитку відносин у сфері інтелектуальної власності в Україні.

Список використаних джерел:

1. Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. П68 закладів / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 696 с.
2. Цивільний кодекс України. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/435-15>
3. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : Навчальний посібник / Бичкова С.С., Бірюков І.А., Бобрик В.І. та ін.; За заг. ред. С.С. Бичкової – К.: КНТ, 2006. – 498 с.
4. Мельник О. М. Цивільно-правова охорона інтелектуальної власності в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філос. наук : спец. 12.00.03 «цивільне право і цивільний процес, сімейне право, міжнародне приватне право» / Мельник Олена Миколаївна. – Київ. – 28 с.

Кравчук М.І.

студентка;

Науковий керівник: Шуст Н.Б.

доктор соціологічних наук, професор,

Національний авіаційний університет

ПРОБЛЕМА ДОСТУПУ ЛІЦЕНЗІЙНИХ ПРОГРАМ ДЛЯ ШИРОКОГО КОЛА КОРИСТУВАЧІВ

Останнім часом гостро постала проблема спроможності пересічних громадян купити сертифіковане програмне забезпечення, яке б дозволяло безперешкодно ознайомлюватися та випробовувати в дії новітній популярний контент. Створений провідними виробниками, він переслідує найрізноманітнішу мету та охоплює, зокрема, розважальну (ігровий софт; музичні альбоми; відеозбірники; фото-, відеоредактори; торренти), навчально-пізнавальну (аудіокниги; курси тренінгів; електронні видання) й допоміжну (оптимізація функцій ПК) сфери. Зазначені віртуальні ресурси обов'язково знадобляться всім досвідченим «юзерам», а особливо зацікавлять початківців. Проте, сьогодні на заваді їхньої допитливості стоїть вартість інтелектуального продукту: істинну плату можна встановити лише під час експлуатації ліцензійного об'єкта. При укладанні угоди спираються на ймовірний прибуток, який отримуватиме ліцензіат під час експлуатації ліцензії та стандартними ставками відрахувань від ціни одиниці продукції за ліцензією – тобто, так званими «роялті». Їх обсяг залежить від практики даної галузі в різних країнах і за погодженням сторін [1, с. 453]. Особливо примітним є кінцеве словосполучення «за погодженням сторін», що підкреслює досягнення певних домовленостей у надприбутковій справі без обстоювань інтересів споживачів. Відтак, окрім витрат, викликаних процесом реалізації комп'ютерного софту, дорожнечу обумовлює спекуляція. Природно виникає питання з приводу необхідності визначення розумної ціни на товар відповідно до рівня економічного розвитку в державі та платоспроможності її населення.